

ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

ΠΡΟΟΙΜΙΟ (1 – 3)

1. Αν δε γνώριζα καλά, κύριοι βουλευτές, ότι οι κατήγοροι θέλουν να με βλάψουν με κάθε τρόπο, θα τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γι' αυτή την κατηγορία· γιατί έχω τη γνώμη ότι είναι αίτιοι πολύ μεγάλων ωφελειών για όσους έχουν άδικα συκοφαντηθεί εκείνοι (δηλ. οι κατήγοροι) που αναγκάζουν αυτούς (δηλ. τους άδικα συκοφαντημένους) να λογοδοτήσουν για τις πράξεις της ζωής τους.
2. Γιατί εγώ έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε ελπίζω ότι, και αν ακόμα κάποιος τυχαίνει να φέρεται άσχημα προς εμένα, όταν με ακούσει να μιλώ για όσα έχουν γίνει, θα μετανιώσει και θα με θεωρήσει στο εξής πολύ καλύτερο (άνθρωπο).
3. Έχω λοιπόν την αξίωση κύριοι βουλευτές, αν αποδείξω σε σας μόνο τούτο, ότι δηλαδή διάκειμαι φιλικά προς το παρόν πολίτευμα και ότι είμαι αναγκασμένος να συμμετέχω στους ίδιους με σας κινδύνους, να μην αποκομίσω (ή: να μην έχω) ακόμα κανένα όφελος. Αν ωστόσο γίνει φανερό ότι και σχετικά με τα υπόλοιπα έχω ζήσει κόσμια και πολύ διαφορετικά απ' την πεποίθηση και τους ισχυρισμούς των εχθρών μου, σας παρακαλώ αφενός να επικυρώσετε την εκλογή μου, αφετέρου αυτούς να τους θεωρείτε κακοήθεις. Πρώτα λοιπόν θα σας αποδείξω ότι δεν υπηρετούσα ως ιππέας, ούτε έμενα (ή: βρισκόμουν) στην πόλη κατά την περίοδο των Τριάκοντα, ούτε συμμετείχα στο τότε πολίτευμα.

ΠΙΣΤΙΣ (4 – 8)

4. Εμάς δηλαδή ο πατέρας μας, πριν από την καταστροφή στον Ελλήσποντο, μας έστειλε για να ζήσουμε κοντά στο Σάτυρο, το βασιλιά του Πόντου, και δε βρισκόμασταν εδώ ούτε όταν γκρεμίζονταν τα τείχη, ούτε όταν μεταβαλλόταν το πολίτευμα, αλλά ήρθαμε πέντε μέρες προτού αυτοί (= οι δημοκρατικοί εξόριστοι) απ' τη Φυλή έρθουν (απ' την εξορία) στον Πειραιά.
5. Κι όμως ούτε εμείς ήταν λογικό να επιθυμούμε να συμμετέχουμε σε ξένους κινδύνους, μια και φτάσαμε σε μια τέτοια περίπτωση, ούτε εκείνοι (= οι Τριάκοντα) φαίνεται να είχαν μια τέτοια πρόθεση, ώστε να παρέχουν αξιώματα στη διοίκηση της πολιτείας σ' όσους ήταν απόδημοι και σ' όσους δε διέπρατταν κανένα αδίκημα, αλλά αντίθετα (οι Τριάκοντα) στερούσαν τα πολιτικά δικαιώματα ακόμη κι από εκείνους που τους βοήθησαν να καταλύσουν τη δημοκρατία.
6. Έπειτα είναι βέβαια ανόητο να ψάχνει κανείς όσους υπηρέτησαν στο ιππικό απ' την πινακίδα («σανίδιον»)· γιατί σ' αυτή την πινακίδα, απ' τη μια δεν έχουν αναγραφεί πολλοί από αυτούς που παραδέχονται ότι υπηρέτησαν στο ιππικό, ενώ απ' την άλλη είναι εγγεγραμμένοι μερικοί από εκείνους που ζούσαν στα ξένα. Όμως η πιο μεγάλη απόδειξη είναι η

εξής: όταν επιστρέψατε απ' την εξορία αποφασίσατε (με ψηφοφορία) να σας παραδώσουν οι φύλαρχοι τον κατάλογο των ιππέων, για να εισπράξετε απ' αυτούς (= τους ιππείς) το επίδομα (= «κατάστασις»).

7. Κανείς λοιπόν δε θα μπορούσε ν' αποδείξει για μένα ούτε ότι αναγράφηκα (στον κατάλογο) απ' τους φυλάρχους, ούτε ότι παραπέμφθηκα στους συνηγόρους του δημοσίου, ούτε ότι επέστρεψα το επίδομα. Κι όμως είναι εύκολο να το καταλάβουν όλοι αυτό, ότι δηλ. οι φύλαρχοι αναγκαστικά, αν δεν αποκάλυπταν αυτούς που πήραν τα επιδόματα, θα τιμωρούνταν οι ίδιοι. Επομένως, μπορείτε να εμπιστευέστε πολύ πιο δικαιολογημένα εκείνους τους καταλόγους (των φυλάρχων) παρά αυτούς (=το «σανίδιον»). Γιατί απ' αυτούς ήταν εύκολο όποιος ήθελε να διαγράψει τ' όνομά του, ενώ στους άλλους οι φύλαρχοι αναγκαστικά κατέγραψαν όσους υπηρέτησαν στο ιππικό.

8. Ακόμα, κύριοι βουλευτές, αν βέβαια υπηρέτησα στο ιππικό, δε θα το αρνιόμουν σαν να είχα κάνει κάτι κακό, αλλά θα αξίωνα να επικυρώσετε την εκλογή μου (ως βουλευτή), αν αποδείκνυα ότι κανένας πολίτης δεν έχει πάθει κάποιο κακό από εμένα. Βλέπω μάλιστα ότι και εσείς έχετε αυτή τη γνώμη και ότι πολλοί από αυτούς που υπηρέτησαν (τότε) στο ιππικό είναι (τώρα) βουλευτές, ενώ πολλοί από αυτούς μάλιστα έχουν εκλεγεί με χειροτονία στρατηγοί και ίππαρχοι. Επομένως, μη νομίζετε ότι εγώ κάνω αυτήν την απολογία για κανέναν άλλο λόγο, παρά μόνο διότι κάποιοι ολοφάνερα τόλμησαν να με συκοφαντήσουν. Ανέβα λοιπόν στο βήμα για χάρη μου και δώσε κατάθεση.

ΔΙΗΓΗΣΙΣ (9 - 19)

9. Σχετικά λοιπόν με τη συγκεκριμένη κατηγορία δεν ξέρω για ποιο λόγο πρέπει να μιλώ περισσότερο. Μου φαίνεται μάλιστα, κύριοι βουλευτές, ότι στις υπόλοιπες δίκες αρμόζει να απολογείται κανείς μόνο για όσα τον κατηγορούν, όμως στις δίκες δοκιμασίας είναι δίκαιο (ο δοκιμαζόμενος) να λογοδοτεί για όλη τη ζωή του. Σας παρακαλώ λοιπόν να με ακούσετε με ευνοϊκή διάθεση. Μάλιστα, θα κάνω την απολογία μου όσο μπορώ πιο σύντομα.

10. Εγώ δηλ. καταρχήν, αν και κληρονόμησα μικρή περιουσία εξαιτίας των συμφορών και του πατέρα και της πόλης, πάντρεψα δύο αδελφές, αφού έδωσα στην καθεμιά προίκα τριάντα μνες και με τον αδελφό μου μοιράστηκα την περιουσία με τέτοιον τρόπο, ώστε εκείνος να παραδέχεται ότι έχει μεγαλύτερο μερίδιο απ' την πατρική περιουσία σε σχέση με μένα, και γενικά απέναντι σ' όλους τους άλλους ανθρώπους έχω ζήσει με τέτοιον τρόπο, ώστε ποτέ μέχρι τώρα δεν έδωσα σε κανέναν καμιά αφορμή για παράπονο.

11. Λοιπόν, τις ιδιωτικές μου υποθέσεις έτσι τις έχω διευθετήσει όσον αφορά το δημόσιο βίο μου, νομίζω ότι η μέγιστη απόδειξη της δικής μου εντιμότητας είναι ότι απ' τους νεώτερους, όσοι τυχαίνει ν' ασχολούνται με ζάρια ή ποτά ή τέτοιου είδους ασωτίες, θα δείτε ότι όλοι αυτοί είναι εχθροί

μου κι ότι διαδίδουν για μένα πολλές ανακρίβειες κι (ότι) λένε πάρα πολλά ψέματα. Κι όμως είναι φανερό ότι, αν επιθυμούσαμε τα ίδια πράγματα, δε θα είχαν τέτοια άποψη για μένα.

12. Κι επιπλέον, κύριοι βουλευτές, κανείς δε θα μπορούσε να αποδείξει ότι έχει γίνει σε βάρος μου ντροπιαστική ιδιωτική δίκη ή έγγραφη καταγγελία ή μήνυση για δημόσιο αδίκημα· κι όμως, βλέπετε ότι άλλοι πολλές φορές έχουν εμπλακεί σε τέτοιου είδους δίκες. Και ως προς τις εκστρατείες και τους πολεμικούς κινδύνους εξετάστε πώς συμπεριφέρομαι στην πόλη.

13. Πρώτα – πρώτα λοιπόν, όταν κάνατε συμμαχία με τους Βοιωτούς κι έπρεπε να τους βοηθήσετε στην Αλίαρτο, μολονότι ο Ορθόβουλος μ' είχε καταγράψει στον κατάλογο των ιππέων, επειδή έβλεπα ότι όλοι θεωρούσαν πως έπρεπε να υπάρχει ασφάλεια στους ιππείς (ή: πως έπρεπε οι ιππείς να εκστρατεύσουν με ασφάλεια), ενώ πίστευαν πως έπρεπε οι οπλίτες να αναλάβουν τον (πολεμικό) κίνδυνο, κι ενώ άλλοι κατατάχτηκαν στο ιππικό παράνομα, χωρίς να υποβληθούν σε δοκιμασία, εγώ παρουσιάστηκα στον Ορθόβουλο και του είπα να με διαγράψει απ' τον κατάλογο, επειδή πίστευα ότι ήταν ντροπή, ενώ ο λαός επρόκειτο να κινδυνεύσει, εγώ να εκστρατεύσω έχοντας προετοιμάσει ασφάλεια για τον εαυτό μου. Κι ανέβα στο βήμα για χάρη μου, Ορθόβουλε.

14. Όταν, λοιπόν, συγκεντρώθηκαν οι συνδημότες (μου) πριν από την εκστρατεία, επειδή γνώριζα ότι μερικοί από αυτούς ήταν βέβαια τίμιοι πολίτες και πρόθυμοι αλλά ότι είχαν έλλειψη από προμήθειες, είπα ότι πρέπει οι πλούσιοι να χορηγούν τα απαραίτητα στους φτωχούς. Και δε συμβούλευσα στους άλλους μόνο αυτό αλλά και ο ίδιος έδωσα τριάντα δραχμές σε καθέναν από δύο άντρες, όχι επειδή είχα πολλά (χρήματα) αλλά για να αποτελέσει αυτό παράδειγμα στους άλλους. Ανεβείτε για χάρη μου στο βήμα (να το επιβεβαιώσετε).

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

15. Μετά από όλα αυτά λοιπόν, κύριοι βουλευτές, όταν έγινε η εκστρατεία στην Κόρινθο και όλοι γνώριζαν από πριν ότι θα χρειαστεί να κινδυνεύσουν, ενώ κάποιοι απέφευγαν τη μάχη, εγώ τόλμησα να πολεμήω τους εχθρούς παραταγμένος στην πρώτη γραμμή και μάλιστα, παρόλο που η δική μας φυλή νικήθηκε και σκοτώθηκαν πάρα πολλοί, αποχώρησα από τη μάχη μετά τον αλαζόνα Στειριέα, ο οποίος έχει κατηγορήσει όλους τους ανθρώπους για δειλία.

16. Λίγες μέρες μετά από αυτά, ενώ είχαν καταληφθεί οχυρές θέσεις στην Κόρινθο, με αποτέλεσμα οι εχθροί να μη μπορούν να περάσουν, κι ενώ ο Αγησίλαος εισέβαλε στη Βοιωτία κι ενώ οι άρχοντες αποφάσισαν να αποσπάσουν παρατάξεις (στρατού) για να τους βοηθήσουν, αν και όλοι γενικά φοβούνταν (εύλογα, κύριοι βουλευτές· γιατί ήταν φοβερό να βαδίζουμε για νέο κίνδυνο, ενώ λίγο πρωτότερα είχαμε σωθεί μόλις και μετά βίας), εγώ, αφού παρουσιάστηκα, πρότρεπα τον ταξίαρχο να αποστείλει το δικό μου τάγμα χωρίς κλήρωση.

17. Επομένως, αν κάποιοι από σας οργίζονται εναντίον εκείνων που έχουν την αξίωση να ασχολούνται με τα δημόσια πράγματα αλλά

δραπετεύουν από τη μάχη, δε θα είχαν δίκαια για μένα αυτή τη γνώμη. Γιατί, δεν εκτελούσα πρόθυμα μόνο τις διαταγές (των αρχόντων), αλλά τολμούσα και να διακινδυνεύω τη ζωή μου. Και αυτά τα έκανα, όχι διότι πίστευα ότι δεν είναι επικίνδυνο να πολεμά κανείς με τους Λακεδαιμονίους αλλά για να κερδίζω όλα τα δικάια μου, αφού εσείς εξαιτίας αυτών θα με θεωρούσατε καλύτερο, αν κάποτε εμπλεκόμουν άδικα σε δικαστικό αγώνα. Και, παρακαλώ, ανεβείτε για χάρη μου ως μάρτυρες (στο βήμα) γι' αυτά.

18. Λοιπόν, ποτέ ως τώρα δεν παραμέλησα καμιά απ' τις υπόλοιπες εκστρατείες και φρουρές (φυλάξεις φρουριών), αλλά σ' όλη τη διάρκεια της θητείας μου διαρκώς εκστράτευα με τους πρώτους, αλλά αποχωρούσα με τους τελευταίους. Κι όμως πρέπει, όσους ασχολούνται με τα πολιτικά με φιλοδοξία κι ευπρέπεια (εντιμότητα), να τους εξετάζετε με τέτοιου είδους κριτήρια και δεν πρέπει (ή: δεν είναι σωστό) βέβαια, αν κάποιος έχει μακριά μαλλιά, να τον μισείτε γι' αυτό το λόγο γιατί αυτού του είδους οι συνήθειες δε βλάπτουν ούτε τους απλούς πολίτες, ούτε τις αρχές της πόλης, αλλά όλοι εσείς ωφελείστε απ' όσους θέλουν να κινδυνεύουν απέναντι στους εχθρούς.

19. Επομένως, δεν είναι σωστό (ή: δεν αξίζει), κύριοι βουλευτές, ούτε ν' αγαπάτε κανένα, ούτε και να τον μισείτε με κριτήριο την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά να τον εξετάζετε με βάση τις πράξεις του. Γιατί πολλοί, παρόλο που μιλούν διακριτικά (ή: χαμηλόφωνα) και ντύνονται ευπρεπώς, έχουν γίνει αίτιοι μεγάλων συμφορών, ενώ άλλοι, αν και τα παραμελούν αυτά, έχουν κάνει σε σας πολλά καλά.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ (20 – 21)

20. Κατάλαβα όμως τώρα, κύριοι βουλευτές, ότι μερικοί δυσαρεστούνται με μένα και γι' αυτόν επιπλέον το λόγο, επειδή δηλ., αν και νεώτερος, επιχείρησα να αγορεύω μπροστά στο λαό (ή: στην εκκλησία του δήμου). Εγώ όμως για πρώτη φορά αναγκάστηκα να δημηγορήσω (ή: να εκφωνήσω λόγο μπροστά σε ακροατήριο) για προσωπικές υποθέσεις μου· ωστόσο, στη συνέχεια μου φαίνεται πως έδειξα μεγαλύτερη φιλοδοξία απ' όσο έπρεπε, αφενός επειδή σκεπτόμουν ότι οι πρόγονοι (μας) δε σταμάτησαν καθόλου να ασχολούνται με τις υποθέσεις της πόλης, **21.** αφετέρου επειδή έβλεπα ότι εσείς (γιατί πρέπει να λέω την αλήθεια) θεωρείτε αξιόλογους μόνο τέτοιου είδους ανθρώπους (δηλ. όσους ασχολούνται με τα πολιτικά): επομένως, αν κάποιος βλέπει πως εσείς έχετε αυτή τη γνώμη, δε θα μπορούσε να παρακινηθεί, ώστε να πιάσει και να μιλά για το καλό της πόλης; Κι επιπλέον, γιατί δυσανασχετείτε με τέτοιου είδους πολίτες; Γιατί γι' αυτούς δεν είναι άλλοι οι κριτές, παρά εσείς (οι ίδιοι).

ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

Μτφρ. Γ.Α. Ράπτης, Λυσίας, Ι, Υπερασπιστικοί Λόγοι, Εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια, Πρόλογος Χ. Τσολάκης, Θεσσαλονίκη 2002, εκδ. Ζήτρος.

1. Κύριοι βουλευτές, αν δε γνώριζα καλά ότι οι κατήγοροι θέλουν να με βλάψουν με κάθε τρόπο, θα τους χρωστούσα μεγάλη ευγνωμοσύνη γι' αυτή την κατηγορία. Γιατί νομίζω ότι, για όσους έχουν συκοφαντηθεί άδικα, αυτοί είναι αίτιοι πολύ μεγάλων αγαθών, που θα τους ανάγκαζαν να λογοδοτήσουν για τις πράξεις της ζωής τους.
2. Γιατί, εγώ έχω τόσο μεγάλη εμπιστοσύνη στον εαυτό μου, ώστε έχω την ελπίδα, και αν κάποιος τυχαίνει να συμπεριφέρεται άσχημα και εχθρικά σε μένα, όταν με ακούσει να μιλάω για όσα έχω κάνει, ότι θα αλλάξει γνώμη και θα με θεωρήσει πολύ καλύτερο στο μέλλον.
3. Έχω λοιπόν την αξίωση, κύριοι βουλευτές, να μην ωφεληθώ σε τίποτα περισσότερο, αν σας αποδείξω μόνο αυτό, ότι δηλαδή διάκειμαι ευνοϊκά προς το τωρινό (δημοκρατικό) πολίτευμα και ότι έχω αναγκαστεί να συμμετέχω στους ίδιους κινδύνους με σας. Αν, όμως, φαίνομαι να έχω ζήσει και σχετικά με τα υπόλοιπα με μέτρο και πολύ διαφορετικά από τη φήμη (που επικρατεί) και αντίθετα από τις διαδόσεις των αντιπάλων (μου), σας παρακαλώ εμένα να εγκρίνετε για βουλευτή, ενώ αυτούς να τους θεωρείτε ότι είναι φαύλοι. Αρχικά, λοιπόν, θα αποδείξω ότι δεν ανήκα στην τάξη των ιππέων ούτε ζούσα στην πατρίδα κατά την περίοδο των τριάντα τυράννων ούτε συμμετείχα ενεργά στο πολίτευμα (που ίσχυε) τότε.
4. Ο πατέρας, δηλαδή, πριν από τη συμφορά στον Ελλήσποντο, μας έστειλε στο Σάτυρο, που ήταν βασιλιάς του Πόντου, για να ζήσουμε (εκεί) με ορισμένο τρόπο και ούτε ζούσαμε (εδώ) στην πατρίδα, όταν γκρεμίζονταν τα τείχη ούτε όταν άλλαζε το πολίτευμα, αλλά επιστρέψαμε πέντε μέρες νωρίτερα, προτού όσοι βρίσκονταν στη Φυλή να επανέλθουν από την εξορία στον Πειραιά.
5. Και, πράγματι, ούτε ήταν φυσικό να θέλουμε να μετέχουμε σε ξένους κινδύνους, επειδή είχαμε φτάσει σε τέτοια κρίσιμη στιγμή, ούτε εκείνοι φαίνεται να είχαν τέτοια γνώμη, ώστε να παρέχουν αξιώματα στη διοίκηση της πολιτείας και σ' εκείνους που ήταν μακριά από την πατρίδα τους και σ' αυτούς που δε διέπραξαν κανένα αδίκημα, αλλά περισσότερο στερούσαν τα πολιτικά δικαιώματα από εκείνους που μαζί τους κατέλυσαν τη δημοκρατία.
6. Και έπειτα, βέβαια, είναι ανόητο να ξεετάζει (κανείς) αυτούς που υπηρέτησαν στην τάξη των ιππέων από την (ξύλινη) πινακίδα. Γιατί, σ' αυτήν (την πινακίδα) δεν είναι γραμμένοι βέβαια πολλοί απ' αυτούς που παραδέχονται ότι ήταν ιππείς ενώ είναι καταγεγραμμένοι μερικοί από εκείνους που είχαν φύγει από την πατρίδα. Αλλά εκείνος (ο κατάλογος της πινακίδας) είναι πολύ μεγάλη απόδειξη. Όταν, δηλαδή, ξαναγυρίσατε στην πατρίδα, αποφασίσατε με ψηφοφορία να σας παραδώσουν οι

φύλαρχοι κατάλογο των ιππέων, για να εισπράξετε πίσω το επίδομα απ' αυτούς.

7. Κανείς, λοιπόν, δε θα μπορούσε να αποδείξει ούτε ότι εγώ αναφέρθηκα από τους φυλάρχους ούτε ότι παραδόθηκα στους συνηγόρους του δημοσίου ούτε ότι επέστρεψα τη χρηματική προκαταβολή. Και όμως είναι εύκολο σ' όλους να καταλάβουν αυτό, ότι δηλαδή ήταν υποχρεωτικό στους φυλάρχους να τιμωρούνται οι ίδιοι, αν δεν αποκάλυπταν αυτούς που είχαν λάβει τη χρηματική προκαταβολή. Επομένως, θα μπορούσατε να πιστεύετε σ' εκείνους τους καταλόγους (των φυλάρχων) πολύ πιο δίκαια παρά σ' αυτές (τις ξύλινες πινακίδες). Γιατί, απ' αυτές (τις ξύλινες πινακίδες) ήταν εύκολο, σ' όποιον ήθελε, να σβηστεί το όνομά του ενώ σ' εκείνους (στους καταλόγους των φυλάρχων) ήταν υποχρεωτικό να αναφερθούν από τους φυλάρχους εκείνοι που υπηρέτησαν ως ιππείς.

8. Και ακόμη, κύριοι βουλευτές, αν βέβαια υπηρέτησα ως ιππέας, δε θα το αρνιόμουν με επιμονή σα να είχα κάνει κάτι φοβερό αλλά θα είχα την αξίωση να εγκριθώ ως βουλευτής ύστερα από δοκιμασία, αν θα αποδείκνυα ότι κανένας από τους συμπολίτες μου δεν έχει κακοποιηθεί από μένα. Και βλέπω ότι και εσείς έχετε αυτή τη γνώμη και ότι πολλοί, βέβαια, από εκείνους που τότε υπηρέτησαν ως ιππείς είναι (τώρα) βουλευτές και ότι πολλοί απ' αυτούς έχουν εκλεγεί (τώρα) στρατηγοί και ίππαρχοι. Επομένως, να θεωρείτε ότι δεν κάνω αυτή την απολογία για τίποτε άλλο παρά γιατί τόλμησαν (οι κατήγοροι) να πουν ψεύδη εναντίον μου ολοφάνερα. (Εμπρός), λοιπόν, ανέβα (στο βήμα) και κατάθεσε τη μαρτυρία σου για μένα.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

9. Γί' αυτή, λοιπόν, την κατηγορία δε γνωρίζω γιατί πρέπει να πω περισσότερα. Μου φαίνεται, όμως, κύριοι βουλευτές, ότι αρμόζει να απολογείται (κάποιος) στους άλλους δικαστικούς αγώνες για αυτές μόνες τις κατηγορίες, στις δοκιμασίες όμως (μου φαίνεται ότι) είναι δίκαιο να λογοδοτεί για όλη του τη ζωή. Σας παρακαλώ, λοιπόν, να με ακούσετε με εύνοια. Και θα απολογηθώ όσο μπορώ πιο σύντομα.

10. Εγώ δηλαδή κατ' αρχάς, αν και δε μου απέμεινε μεγάλη περιουσία εξαιτίας των συμφορών και του πατέρα μου και της πόλης, πάντρεψα δύο αδελφές, δίνοντας στην καθεμιά ως προίκα τριάντα μνες, και μοιράστηκα (την πατρική περιουσία) με τον αδελφό μου, έτσι ώστε να παραδέχεται εκείνος ότι έχει περισσότερα από μένα από την πατρική περιουσία, και σε σχέση με όλους τους άλλους έχω ζήσει έτσι, ώστε να μη δώσω καμιά αφορμή για παράπονο ποτέ μέχρι τώρα ούτε σε έναν (από τους συμπολίτες μου).

11. Και τις ιδιωτικές μου, λοιπόν, υποθέσεις έτσι τις έχω διευθετήσει. Σχετικά, όμως, με το δημόσιο βίο νομίζω ότι είναι για μένα πολύ μεγάλη απόδειξη της δικής μου τιμιότητας ότι, όσοι από τους νεότερους τυχαίνει να χάνουν τον καιρό τους στα ζάρια ή στα ποτά ή σε τέτοιες ακολασίες, θα δείτε όλους αυτούς να είναι αντίπαλοί μου και να διαδίδουν πάρα πολλές ψευδείς φήμες για μένα και να λένε (πάρα πολλά) ψέματα. Και

όμως είναι φανερό ότι, αν επιθυμούσαμε τα ίδια (πράγματα), δε θα είχαν για μένα τέτοια γνώμη.

12. Και ακόμα, κύριοι βουλευτές, κανείς δε θα μπορούσε να αποδείξει ότι έχει γίνει σε βάρος μου ούτε αισχρή ιδιωτική δίκη ούτε έγγραφη καταγγελία για δημόσιο αδίκημα ούτε μήνυση για δημόσιο αδίκημα. Και όμως, βλέπετε ότι άλλοι έχουν μπλεχτεί πολλές φορές σε τέτοιους δικαστικούς αγώνες.

13. Σχετικά, λοιπόν, με τις εκστρατείες και τους κινδύνους απέναντι στους εχθρούς εξετάστε πώς συμπεριφέρομαι στην πόλη. Πρώτα δηλαδή, όταν συνάψατε συμμαχία με τους Βοιωτούς και έπρεπε να τους βοηθήσετε στην Αλίαρτο, αν και είχα γραφτεί στον κατάλογο από τον Ορθόβουλο να υπηρετήσω στους ιππείς, επειδή έβλεπα ότι για τους ιππείς όλοι νόμιζαν ότι έπρεπε να υπάρχει ασφάλεια, ενώ (αντίθετα) για τους οπλίτες (επειδή έβλεπα ότι) θεωρούσαν (ότι θα μπορούσε να υπάρξει) κίνδυνος, μολονότι άλλοι κατατάχθηκαν στο ιππικό χωρίς να υποβληθούν σε δοκιμασία κατά παράβαση του νόμου, εγώ, αφού παρουσιάστηκα στον Ορθόβουλο, του είπα να με διαγράψει από τον κατάλογο (των ιππέων), επειδή νόμιζα ότι είναι αισχρό να εκστρατεύω, αφού προετοιμάσω για τον εαυτό μου ασφάλεια, ενώ ο λαός επρόκειτο να διατρέχει κινδύνους. (Σε παρακαλώ, λοιπόν,) για μένα ανέβα στο βήμα, Ορθόβουλε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

14. Όταν, λοιπόν, συγκεντρώθηκαν οι συνδημότες (μου) πριν από την εκστρατεία, επειδή γνώριζα ότι μερικοί από αυτούς ήταν βέβαια τίμιοι πολίτες και πρόθυμοι αλλά ότι είχαν έλλειψη από προμήθειες, είπα ότι πρέπει οι πλούσιοι να χορηγούν τα απαραίτητα στους φτωχούς. Και δε συμβούλευσα στους άλλους μόνο αυτό αλλά και ο ίδιος έδωσα τριάντα δραχμές σε καθέναν από δύο άντρες, όχι επειδή είχα πολλά (χρήματα) αλλά για να αποτελέσει αυτό παράδειγμα στους άλλους. Ανεβείτε για χάρη μου στο βήμα (να το επιβεβαιώσετε).

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

15. Μετά από όλα αυτά λοιπόν, κύριοι βουλευτές, όταν έγινε η εκστρατεία στην Κόρινθο και όλοι γνώριζαν από πριν ότι θα χρειαστεί να κινδυνεύσουν, ενώ κάποιοι απέφευγαν τη μάχη, εγώ τόλμησα να πολεμώ τους εχθρούς παραταγμένος στην πρώτη γραμμή και μάλιστα, παρόλο που η δική μας φυλή νικήθηκε και σκοτώθηκαν πάρα πολλοί, αποχώρησα από τη μάχη μετά τον αλαζόνα Στειριάα, ο οποίος έχει κατηγορήσει όλους τους ανθρώπους για δειλία.

16. Λίγες μέρες μετά από αυτά, ενώ είχαν καταληφθεί οχυρές θέσεις στην Κόρινθο, με αποτέλεσμα οι εχθροί να μη μπορούν να περάσουν, κι ενώ ο Αγησίλαος εισέβαλε στη Βοιωτία κι ενώ οι άρχοντες αποφάσισαν να αποσπάσουν παρατάξεις (στρατού) για να τους βοηθήσουν, αν και όλοι γενικά φοβούνταν (εύλογα, κύριοι βουλευτές· γιατί ήταν φοβερό να βαδίζουμε για νέο κίνδυνο, ενώ λίγο προωτύτερα είχαμε σωθεί μόλις και μετά βίας), εγώ, αφού παρουσιάστηκα, πρότρεπα τον ταξίαρχο να αποστείλει το δικό μου τάγμα χωρίς κλήρωση.

17. Επομένως, αν κάποιος από σας οργίζεται εναντίον εκείνων που έχουν την αξίωση να ασχολούνται με τα δημόσια πράγματα αλλά δραπετεύουν από τη μάχη, δε θα είχαν δίκαια για μένα αυτή τη γνώμη. Γιατί, δεν εκτελούσα πρόθυμα μόνο τις διαταγές (των αρχόντων), αλλά τολμούσα και να διακινδυνεύω τη ζωή μου. Και αυτά τα έκανα, όχι διότι πίστευα ότι δεν είναι επικίνδυνο να πολεμά κανείς με τους Λακεδαιμονίους αλλά για να κερδίζω όλα τα δίκαιά μου, αφού εσείς εξαιτίας αυτών θα με θεωρούσατε καλύτερο, αν κάποτε εμπλεκόμουν άδικα σε δικαστικό αγώνα. Και, παρακαλώ, ανεβείτε για χάρη μου ως μάρτυρες (στο βήμα) γι' αυτά.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

18. Λοιπόν, ποτέ ως τώρα δεν απουσίασα από καμιά από τις υπόλοιπες εκστρατείες και φυλάξεις φρουρίων αλλά πάντα εκστράτευα με τους πρώτους και αποχωρούσα με τους τελευταίους. Πρέπει, λοιπόν, να εξετάζετε με τέτοια κριτήρια αυτούς που αναμιγνύονται στα πολιτικά με φιλοτιμία και με ευπρέπεια και όχι, αν κάποιος είναι μακρομάλλης, να τον μισείτε γι' αυτό το λόγο. Γιατί, αυτού του είδους οι συνήθειες δε βλάπτουν ούτε τους απλούς πολίτες ούτε τις αρχές της πόλης, όμως από εκείνους τους πολίτες, που είναι αποφασισμένοι να κινδυνεύουν απέναντι στους εχθρούς, όλοι σας γενικά ωφελείστε.

19. Επομένως δεν αξίζει, κύριοι βουλευτές, ούτε να αγαπάμε ούτε να μισούμε κανέναν από την εξωτερική του εμφάνιση, αλλά να (τον) κρίνουμε από τις πράξεις (του). Γιατί πολλοί, ενώ μιλούν χαμηλόφωνα και ντύνονται καθωσπρέπει, έχουν γίνει αίτιοι μεγάλων συμφορών ενώ άλλοι, παρόλο που παραμελούν αυτά, έχουν κάνει σε σας πολλά καλά.

20. Έχω αντιληφθεί όμως τώρα, κύριοι βουλευτές, ότι μερικοί οργίζονται εναντίον μου γι' αυτό, διότι δηλαδή, αν και νεότερος, προσπάθησα να μιλήσω δημόσια στην εκκλησία του δήμου. Εγώ, βέβαια, αρχικά αναγκάστηκα να εκφωνήσω λόγους για προσωπικές μου υποθέσεις, έπειτα όμως φαίνεται ότι έδειξα μεγαλύτερη από ό,τι έπρεπε φιλοδοξία, από τη μια αναλογιζόμενος ότι οι πρόγονοί (μας) δεν είχαν σταματήσει καθόλου να ασχολούνται με τα κοινά της πόλης και **[21.]** από την άλλη επειδή έβλεπα εσάς (γιατί πρέπει να λέω την αλήθεια) να θεωρείτε ότι μόνο τέτοιοι άνθρωποι είναι αξιόλογοι για κάτι· ώστε ποιος (πολίτης), βλέποντας εσάς να έχετε αυτή τη γνώμη, δε θα σεμνυνόταν να ενεργεί και να μιλά για την πόλη; Ακόμη, γιατί δυσανασχετούσατε εσείς με τέτοιους (ανθρώπους); Γιατί, γι' αυτούς δεν είναι άλλοι οι κριτές αλλά εσείς.

ΛΥΣΙΟΥ ΥΠΕΡ ΜΑΝΤΙΘΕΟΥ

Μτφρ. Σ. Τζουμελέας, [1939] *Λυσίας Λόγοι, Μετάφραση – σχόλια*,
Αθήνα, 1939, εκδ. Ζαχαρόπουλος.

1. Εάν δεν εγνώριζον, κύριοι βουλευταί, ότι οι κατήγοροί μου επιθυμούν με πάντα τρόπον να με βλάψουν, θα τους χρεωστούσα μεγάλην ευγνωμοσύνην διά ταύτην την κατηγορίαν· διότι φρονώ ότι οι τοιούτοι είναι αίτιοι μεγίστων αγαθών σε κείνους, που αδίκως έχουν κατηγορηθή, διότι αναγκάζουν τους αδίκως κατηγορουμένους να εκθέσουν όσα εις τον βίον των έπραξαν.
2. Διότι τόσον μεγάλην πεποίθησιν έχω εις τον εαυτόν μου, ώστε ελπίζω ότι, και αν τυχόν κανείς διάκειται προς εμέ δυσαρέστως ή δυσμενώς, θα μεταμεληθή, και θα με θεωρή εις το εξής πολύ καλύτερον (από ότι έως τώρα με θεωρεί).
3. Έχω δε την αξίωσιν, κύριοι βουλευταί, εάν μεν τούτο μόνον αποδείξω, ότι δηλαδή είμαι φίλος και υποστηρικτής του υπάρχοντος πολιτεύματος, και ότι έχω αναγκασθή να μετέχω των ιδίων κινδύνων με σας, να μη ωφεληθώ τίποτε ακόμη· εάν όμως φαίνωμαι ότι και ως προς τα άλλα έχω ζήσει σωφρόνως και πολύ διαφορετικά από την ιδέαν (που έχει δί' εμέ το πλήθος) και τας συκοφαντίας των εχθρών μου, σας ικετεύω εμέ μεν να εγκρίνετε βουλευτήν, τούτους δε να θεωρήτε κακούς. Πρώτον δε θα αποδείξω ότι δεν υπηρέτησα ως ιππεύς, και δεν ευρισκόμην εν Αθήναις επί της εποχής των Τριάκοντα, και δεν έλαβον μέρος εις το τότε εφαρμοσθέν πολίτευμα.
4. Ημάς δηλαδή ο πατήρ μου προ της εν Ελλησπόντω συμφοράς μάς απέστειλε προς τον εν τω Πόντω Σάτυρον διά να παραμείνωμεν εκεί, και δεν είμεθα εδώ ούτε όταν κατεστράφησαν τα τείχη, ούτε όταν μετεβλήθη το πολίτευμα, αλλ' ήλθομεν εις Αθήνας πέντε ημέρας προ της καθόδου των δημοκρατικών από της Φυλής εις Πειραιά.
5. Και βέβαια ούτε ημείς επανελθόντες εις τοιαύτας περιστάσεις ήτο φυσικόν να επιθυμώμεν να μετέχωμεν των ξένων κινδύνων, ούτε οι Τριάκοντα φαίνονται πως είχαν τοιαύτην γνώμην, ώστε και εις τους αποδημούντας και ουδέν έγκλημα διαπράξαντας να επιτρέψουν συμμετοχήν εις το πολίτευμά των, αλλά τουναντίον εστέρουν των πολιτικών των δικαιωμάτων και εκείνους που μαζί τους κατέλυσαν το δημοκρατικόν πολίτευμα.
6. Έπειτα είναι ανόητον να εξετάζη κανείς από την πινακίδα ποίοι υπηρέτησαν ως ιππείς· διότι εις αυτήν δεν υπάρχουν αναγεγραμμένοι πολλοί εξ εκείνων, που οι ίδιοι ομολογούν ότι ήσαν ιππείς, είναι δε αναγεγραμμένοι μερικοί, που είχαν απέλθει των Αθηνών. Μεγίστη απόδειξις δε (ποίος υπηρέτησεν ιππεύς επί των Τριάκοντα, και ποίος δεν υπηρέτησεν) είναι το εξής. Όταν δηλαδή επανήλθατε εις την πατρίδα σας (καταλύσαντες τους Τριάκοντα) διά ψηφίσματος της συνελεύσεως του λαού διετάξατε να αναφέρουν οι φύλαρχοι τίνες (επί των Τριάκοντα)

υπηρέτησαν ως ιππείς, διά να εισπράξετε παρ' αυτών τα καταβληθέντα εις αυτούς χρήματα.

7. Ουδείς λοιπόν δύναται να αποδείξη ότι με ανέφεραν οι φύλαρχοι, και ότι παρεδόθη εις τους συνηγορούντας υπέρ του δημοσίου, και ότι απέδωσα δοθείσαν μοι προκαταβολήν. Και όμως εύκολον βέβαια σε καθένα είναι να εννοήση, ότι ήτο ανάγκη να τιμωρούνται οι φύλαρχοι, εάν δεν απεδείκνυον ποίοι έλαβον προκαταβολάς. Ωστε πολύ δικαιότερον είναι εις εκείνους τους καταλόγους να δίδετε πίστιν παρά εις τούτους (τους απλώς αναγράφοντας τα ονόματα των ιππέων)· διότι εκ τούτων των καταλόγων εύκολον ήτο να εξαλείψη το όνομά του, όποιος ήθελε, εις εκείνους δε ήτο ανάγκη να αναγραφούν υπό των φυλάρχων τα ονόματα των ιππευσάντων και να ανακοινωθούν εις (την συνέλευσιν του λαού).

8. Προσέτι δε, κύριοι βουλευταί, εάν είχαν υπηρετήσει ως ιππεύς (επί της εποχής των Τριάκοντα), δεν θα το ηρνούμην, διότι δήθεν είχαν διαπράξει κακήν πράξιν, αλλά θα είχαν την αξίωσιν να εγκρίνετε την εκλογήν μου ως βουλευτού, εάν απεδείκνυον ότι ουδένα πολίτην έβλαψα. Βλέπω δε ότι και πολλοί από σας υπηρετήσαντες εις το ιππικόν επί των Τριάκοντα είναι βουλευταί, και ότι πολλοί εξ αυτών έχουν εκλογή στρατηγοί και ίππαρχοι. Ωστε δι' ουδένα άλλον λόγον επιμένω υποστηρίζων ότι δεν υπηρέτησα ως ιππεύς επί των Τριάκοντα, παρά διότι είχαν την αναίδειαν οι κατήγοροί μου προφανώς ψευδώς να με καταγγείλουν. Ανέβα, σε παρακαλώ, και μαρτύρησε.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

9. Περί μεν λοιπόν ταύτης της κατηγορίας δεν ηξεύρω διατί πρέπει να λέγω περισσότερα· μου φαίνεται δε, κύριοι βουλευταί, ότι μεν εις τους άλλους δικαστικούς αγώνας πρέπει ο κατηγορούμενος να απολογήται μόνον διά τας αποδιδόμενας εις αυτόν κατηγορίας, εις δε τας δοκιμασίας ότι είναι δίκαιον να λογοδοτή δι' όλον τον βίον του. Σας παρακαλώ λοιπόν να με ακούσετε ευνοϊκώς. Θα απολογηθώ δε όσον δύναμαι βραχύτατα.

10. Εγώ δηλαδή πρώτον μεν, αν και ο πατήρ μου δεν μου άφησε μεγάλην περιουσίαν ένεκα των ατυχιών των ιδικών του και της πατρίδος, υπάνδρευσα δύο αδελφάς μου δώσας εις κάθε μίαν ως προίκα τρεις χιλιάδας δραχμάς, με τον αδελφόν μου δε κατά τοιούτον τρόπον εμοίρασα την πατρικήν περιουσίαν, ώστε εκείνος να ομολογή, ότι έλαβε περισσότερα από εμέ εκ της πατρικής περιουσίας, και προς όλους τους άλλους δε τοιαύτην συμπεριφοράν έχω δείξει, ώστε ουδέποτε μέχρι τούδε ουδεμίαν αφορμήν παραπόνου προς ουδένα έδωσα.

11. Και όσον αφορά μεν τον ιδιωτικόν μου βίον κατ' αυτόν τον τρόπον συμπεριεφέρθη. Όσον αφορά δε τας προς τους άλλους ανθρώπους σχέσεις μου νομίζω πως είναι μεγίστη απόδειξις της καλωσύνης μου, ότι, όσοι από τους νεωτέρους ασχολούνται σε τυχερά παιγνίδια, σε οينوποσίαν και τοιαύτας ακολασίας, θα είδετε πως είναι όλοι εχθροί μου, και ότι ούτοι πλάττουν διαφόρους φήμας και διαδίδουν διάφορα ψεύδη περί εμού. Και βέβαια φανερόν είναι πως, εάν και εγώ είχαν τας ίδιας επιθυμίας με αυτούς, δεν θα είχαν τοιαύτην γνώμην περί εμού (και δεν θα διέκειντο δυσμενώς).

12. Προσέτι δε, κύριοι βουλευταί, ουδείς δύναται να αποδείξη ότι έχει γίνει εναντίον μου απρεπής ιδιωτική δίκη, ή δίκη προς το δημόσιον, ή δίκη διά μεγάλο έγκλημα εναντίον του κράτους· και όμως βλέπετε ότι άλλοι πολλάκις περιεπλάκησαν εις τοιούτους δικαστικούς αγώνας.

13. Έπειτα σκεφθήτε ακόμη οποίαν συμπεριφοράν έδειξα απέναντι της πόλεως εις τους προς τους εχθρούς κινδύνους και τας εκστρατείας. Πρώτον μεν δηλαδή, ότε εκάματε την συμμαχίαν με τους Βοιωτούς, και έπρεπε να στείλετε βοήθειαν εις την Αλίαρτον, ενώ είχαν καταγραφή υπό του Ορθοβούλου να υπηρετήσω εις το ιππικόν, επειδή έβλεπον πως όλοι εθεώρουν ότι υπάρχει ασφάλεια διά τους ιππείς, και ότι ενόμιζον ότι οι οπλίται θα διατρέξουν κίνδυνον, ενώ άλλοι προσήλθον και κατετάγησαν εις το ιππικόν παρά τον νόμον χωρίς να υποστούν την εξέτασιν ενώπιον των αρμοδίων αρχόντων, εγώ προσελθών είπον εις τον Ορθόβουλον να σβήση το όνομά μου από τον κατάλογον των ιππέων, διότι ενόμιζον ότι είναι αισχρόν, ενώ ο λαός διέτρεχε κίνδυνον, να εκστρατεύω, αφού εξασφαλίσω τον εαυτόν μου. Και παρακαλώ, ανέβα (εις το βάθρον) Ορθόβουλε (διά να μαρτυρήσης).

ΜΑΡΤΥΡΙΑ

14. Αφού προ της εκκινήσεως συνηθροίσθησαν οι συνδημόται μου, επειδή εγνώριζον ότι μερικοί εξ αυτών ήσαν μεν χρηστοί και πρόθυμοι πολίται, αλλ' ότι εστερούντο των μέσων (να παρασκευασθούν), είπον ότι πρέπει οι εύποροι να παρέχουν τα μέσα (της παρασκευής) εις τους απόρους. Και δεν συνεβούλευον τούτο μόνον εις τους άλλους, αλλά και εγώ έδωσα εις δύο άνδρας από τριάκοντα δραχμάς εις έκαστον, όχι διότι είχαν πολλά, αλλά διά να γίνη τούτο παράδειγμα εις τους άλλους. Και παρακαλώ, ανέλθετε (εις το βάθρον να μαρτυρήσετε).

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

15. Μετά ταύτα λοιπόν, αφού έγινε η εκστρατεία, και πάντες προέβλεπον ότι θα παραστή ανάγκη να διατρέξωμεν κίνδυνον, ενώ άλλοι απέφευγον τον κίνδυνον, εγώ κατώρθωσα, ώστε να πολεμώ εναντίον των εχθρών τεταγμένος εις την πρώτην γραμμήν, και μάλιστα αν και ηττήθησαν οι οπλίται της φυλής μου και πλείστοι εφονεύθησαν, υπεχώρησα ύστερον από τον αλαζόνα Στειριέα, ο οποίος όλους τους ανθρώπους τους υβρίζει δειλούς.

16. Ολίγας ημέρας μετά ταύτα, ενώ είχαν καταληφθή (υπό των εχθρών) οχυραί θέσεις, ώστε να μη δύναται κανείς να τους πλησιάση, όταν ο Αγησίλαος εισέβαλεν εις την Βοιωτίαν, αφού απεφάσισαν οι άρχοντες να αναχωρήσουν οι οπλίται μερικών φυλών, διά να σπεύσουν εις βοήθειαν (των Βοιωτών), και έκαμναν κλήρωσιν (ποίοι θα μεταβούν εις Βοιωτίαν), διότι όλοι εφοβούντο (ευλόγως δε, κύριοι βουλευταί, εφοβούντο, διότι ήτο φοβερόν να σπεύσουν εις άλλον κίνδυνον, ενώ ολίγον προτύτερα μόλις και μετά δυσκολίας είχαν σωθή), προσελθών εγώ παρεκάλουν τον ταξίαρχον να στείλη εις την Βοιωτίαν άνευ κληρώσεως τους οπλίτας της φυλής μου.

17. Όστε, εάν μερικοί από σας οργίζονται εναντίον εκείνων, που επιθυμούν μεν να πολιτεύωνται, δεν έχουν όμως το θάρρος να μετέχουν

εις τους κινδύνους, δεν δύνανται δικαίως να έχουν περί εμού ταύτην την γνώμην, διότι εγώ όχι μόνον τας διαταγὰς των ανωτέρων μου εξετάλουν προθύμως, αλλά είχα το θάρρος και να εκτίθεμαι εις κινδύνους. Και ταύτα έπραττον, όχι διότι δεν ενόμιζον επικίνδυνον να μάχωμαι εναντίον των Λακεδαιμονίων αλλ' ίνα, εάν καμμιά φορά ήθελον περιπλακή εις δικαστικόν αγώνα θεωρούμενος διά ταύτα υφ' υμών χρηστός πολίτης εύρω το δίκαιόν μου. Ανέλθετε παρακαλώ εις το βάθρον διά να μαρτυρήσετε, δι' όσα ανέφερα.

ΜΑΡΤΥΡΕΣ

18. Από ουδεμίαν λοιπόν από τας άλλας φρουράς και εκστρατείας ουδέποτε καθυστέρησα, αλλά αδιαλείπτως καθ' όλον τον χρόνον με τους πρώτους μεν εξεστράτευον, με τους τελευταίους δε επανηρχόμην εις την πατρίδα μου. Και όμως πρέπει εκ των τοιούτων πράξεων να εξετάζετε τους φιλοδόξως και κοσμίως κυβερνώντας, και όχι να μισήτε, αν κανείς είναι ατημέλητος κατά την περιβολήν του· διότι με το να είναι κανείς ατημέλητος κατά την περιβολήν του ούτε τους ιδιώτας ούτε το κράτος βλάπτει, όλοι όμως ωφελείσθε από εκείνους, που θέλουν να διακινδυνεύουν (πολεμούντες) εναντίον των εχθρών.

19. Όστε δεν πρέπει, κύριοι βουλευταί, από την όψιν μόνον ούτε να αγαπάτε ούτε να μισήτε ουδένα, αλλά να εξετάζετε τα έργα του (και εξ αυτών να τον κρίνετε)· διότι πολλοί ομιλούντες σιγά και ενδυόμενοι κοσμίως έχουν γίνει πρόξενοι μεγάλων συμφορών, άλλοι δε που παραμελούν τα τοιαύτα, πολλές και μεγάλας ευεργεσίας σας έκαμαν.

20. Κατάλαβα δε, κύριοι βουλευταί, τώρα ότι μερικοί ηγανάκτουν εναντίον μου, διότι νέος ων επεχείρουν να αγορεύω εις την συνέλευσιν του λαού. Εγώ δε την πρώτην μεν φοράν ηναγκάσθην να δημηγορήσω διά τας ατομικάς μου υποθέσεις, έπειτα όμως μου εγεννήθη φιλοδοξία, ίσως μεγαλυτέρα του πρέποντος, αφ' ενός μεν διότι ενεθυμούμην ότι οι πρόγονοί μου ουδόλως είχαν παύσει να ασχολούνται με την πολιτικήν και **[21.]** αφ' ετέρου δε διότι έβλεπον (διότι πρέπει να λέγω την αλήθειαν) ότι εθεωρείτε τούτους (τους πολιτευομένους) αξίους να τιμάτε, ώστε βλέπων ότι ταύτην την γνώμην είχετε ποίος δεν θα παρεκινείτο να πολιτεύεται; Εκτός δε τούτων διατί αγανακτείτε εναντίον αυτών (των πολιτευομένων;) (Δεν πρέπει να αγανακτείτε), διότι δεν είναι άλλοι κριταί περι αυτών, αλλά σεις.